

Sabafs.com

Fonksiyonel para birimi muamması (!)

Bu makalemizde ele alacağımız konu uluslararası finansal tabloların hazırlanmasında kafa karışıklığı yarattığına çok defalar şahit olduğumuz bir konu. Öyle bir konu ki, birçok şirketin bilerek ya da bilmeyerek yanlış finansal tablolar çıkarmasına neden olan, tam anlaşılamadığı için hatalı doktora tezlerine bile neden olmuş bir konudan bahsediyoruz.

Uluslararası finansal tablolarımızı hangi para birimini esas alarak düzenlemeliyiz? Hemen bu noktada küçük bir uyarı yapalım. Fonksiyonel para birimi ile sunum para birimi farkını bildiğinizi varsayıyoruz. Fonksiyonel para birimi finansal tablolarınızı düzenlediğiniz para birimi olmakla birlikte, sunum para biriminin, belli kurallar dahilinde fonksiyonel para birimi üzerinden hazırlanmış finansal tabloları sadece sunum amacıyla çevirmede kullandığınız sizin isteğinize bağlı para birimi olduğunu hatırlatalım.

Evet, finansal tablolarımız hangi para biriminde hazırlanmalı? Seçim tamamen bize mi kalmış, yoksa aktif ve pasif yapımızın ağırlıklı olduğu para birimi mi, ya da işlerimizi yaparken kullandığımız para birimi mi, yoksa daha farklı bir kriter mi söz konusu?

Faaliyetini yalnızca ülkemizde gerçekleştiren bir operasyonel kiralama şirketi düşünelim. Ana işi, sözleşmeye dayalı ABD Doları kira geliri tahsilatı yapmak. Bu işi de bankalardan ABD Doları krediler ile fonluyor. Yani ticaretini ABD Doları üzerine kurmuş bir şirketimiz var. Bildiğiniz üzere IAS 17 - IFRS 16 kurallarına göre bu şirket sözleşmeli ABD Doları kira alacaklarını aktifinde taşıyamıyor zira bu sözleşmeli alacaklar finansal varlık tanımına girmiyor. Diğer yandan pasifinde ise yüklü ABD Doları banka kredileri kaydedilmiş durumda.

Örneğimizdeki operasyonel kiralama şirketi, fonksiyonel para birimini Türk Lirası belirlenirse USD/TRY kurundaki her yükseliş şirketimizin gelir tablosuna büyük kambiyo zararları olarak yansıtacak. Halbuki, fonksiyonel para birimini ABD Doları yapar ise pasifindeki yüklü ABD Doları borçlarından herhangi bir kambiyo zararı yazmayacak. Şirketimiz, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, ticaretini de ABD Doları üzerine kurmuş, dolayısıyla fonksiyonel para birimini ABD Doları olarak belirleyip bu kur zararı muhasebesinden kurtulabilir mi?

Makalemizi uzatmadan yanıtlamaya çalışalım. Herşeyden önce, fonksiyonel para birimi yönetimin tercihinin kalmış bir konu malesef değil. Fonksiyonel para birimini düzenleyen 21 nolu uluslararası muhasebe standardı daha en başından tanımı çok net koymuş: "Fonksiyonel para birimi şirketin içerisinde faaliyet gösterdiği ana ekonomik ortamın para birimidir".

Peki bu açık tanıma rağmen, "ama benim alacaklarım da ABD Doları, borçlarım da ABD Doları, dolayısıyla finansal tablolarımı en doğru gösteren para birimi ABD Dolarıdır" diyebilir miyiz? Eğer siz Türkiye'de faaliyet gösteren, ticaretini çok ağırlıklı olarak Türk firmalarıyla yapan ve ABD Doları alacaklarını Türk firmalarından tahsil etmek durumunda olan bir şirket iseniz malesef bu sizin fonksiyonel para biriminizin Türk Lirası olduğunu gösteriyor. Zaten IAS 21 de fonksiyonel para biriminin tanımının bu kadar net yapılmasının da nedeni bu.

Doğrudan Türkiye makroekonomik şartları içerisinde faaliyet gösteren bir şirket kendisini ülkemizin makroekonomik şartlarından soyutlayamadığı müddetçe fonksiyonel para birimi olarak her zaman Türk Lirasını kullanmalıdır. Buna istisna olarak doğrudan yabancılar ile ticaret yapan Turizm Şirketleri veya İhracat şirketlerini -belli kriterler dahilinde- gösterebiliriz. Yoksa, türk şirketlerine kiralama

Sabafs.com

yapan araç kiralama şirketleri, gayrimenkul kiralama şirketleri, AVM şirketleri vs sırf ticaretini ABD Doları üzerine kurdular diye fonksiyonel para birimlerini değiştirmemeliler.

Zaten yaşadıklarımız IAS 21 in bu net tanımını haklı çıkarmıyor mu? USD/TRY kuru hızla yükseldiğinde ABD Dolarına endeksli kira tahsil eden şirketler hemen kur fiksleme, kira tutarında indirim gitme, kira erteleme gibi tedbirler almak durumunda kalmadılar mı? Çünkü ticaretlerini ve dolayısıyla gelirlerini etkileyen unsur içerisinde buldukları makroekonomik ortam ve o ortamın para birimi olan Türk Lirası. Kur yükseldiğinde bir Türk şirketinin alacaklarındaki kredi ve tahsilat risklerinin hızla yükseliyor olması aslında fonksiyonel para biriminin Türk Lirası olduğunu ispatlayan bir husus. Bu nedenle, IAS 21 in net tanımını gözardı edip 9. Paragraftaki a ve b maddelerinde kendine savunma arayanların konuyu bu gözle tekrar incelemeleri gerekiyor. Zira 9. madde de aslında örneğimizdeki şirketlerin fonksiyonel para birimlerinin Türk Lirası olacağını net olarak ortaya koyuyor. Tabii görmek isteyene...

Sözün özü, bir Türk şirketi, sırf kambiyo zararı yazmamak motivasyonu ile alacakları ve borçları yabancı para biriminde diye fonksiyonel para birimini Türk Lirasından farklı bir para birimine çevirmemeli. Hep söylediğimiz gibi, yaşanan gelir tablosu sıkıntılarının çözümü hedge muhasebesi kurallarında.

Sözümüzü tamamlarken, çok önemli bir noktayı vurgulayalım. Ağustos 2018 de yaşadığımız Türk Lirasının yabancı para birimleri karşısında büyük değer kayıpları sonrasında operasyonel kiralama şirketlerinin artık yabancı para sözleşme yapmaları yasaklandı. Eğer bu şirketler fonksiyonel para birimlerini yabancı para seçmiş olsalardı şimdi Türk Lirasına mı dönmeleri gerekecekti. Tabii ki hayır, çünkü baştan beri yanlış yapıyor olacaktı...